

V2001-30 14.03.2001

Konkurranseloven § 3-9 - dispensasjon fra § 3-1 første ledd og § 3-4 jf. § 3-1 for samarbeid om vederlag for klarering av opphavsrettigheter - Skribentenes klareringstjeneste (LINO)

Sammendrag:

Med hjemmel i konkurranseloven § 3-9 b har Konkurransetilsynet gitt Skribentenes klareringstjeneste (LINO) dispensasjon fra konkurranseloven § 3-1 første ledd og § 3-4 jf. 3-1 for å kunne fastsette vederlag for bruk av opphavsrettigheter til faglitterære verk av norske skribenter for utnyttelsesmåter som ikke allerede er overdratt til produsent ved første gangs offentliggjørelse. Klareringen gjennom LINO vil kunne gi betydelige effektivitetsgevinster, sammenlignet med en situasjon der den enkelte rettighetshaver selv står for klareringen.

1. Bakgrunn

Konkurransetilsynet viser til sitt brev av 10. april 2000, der LINO ble bedt om å oversende informasjon om rettighetshaverorganisasjonen, for at tilsynet skulle kunne vurdere hvorvidt LINO fremdeles har behov for dispensasjon fra konkurranseloven (krll.). LINO har hatt dispensasjon fra krll. § 3-4, jf. § 3-1 for å kunne fastsette vederlag for opphavsrettigheter for sekundærbruk av åndsverk. Denne dispensasjonen utløp 1. mai 2000. I Deres brev av 12. mai 2000 søkes det om fortsatt dispensasjon dersom Konkurransetilsynet kommer frem til at dette er nødvendig for LINOs virksomhet.

2. LINOs virksomhet

LINO er en rettighetshaverorganisasjon som ble stiftet i 1996 etter initiativ fra skribentorganisasjonene Norsk Oversetterforening (NO), Norsk Journalistlag (NJ), Norsk Kritikerlag (NK), Norske Barne- og ungdomsbokforfattere (NBU), Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFF) og Norske Dramatikers Forbund (NDF). NO, NBU og NDF meldte seg ut av LINO i 1999, og det er besluttet at foreningen heretter vil konsentrere sin virksomhet om forvaltningen av rettigheter til faglitterære tekster.

Den kollektive forvaltning som LINO forestår er ikke påbudt eller forutsatt i åndsverkloven. Tilslutningen til LINO er frivillig og basert på fullmakt fra rettighetshaverne. Ved årsskiftet administrerte organisasjonen ca. 1800 fullmakter. De rettigheter LINO forvalter er ulike former for gjenbruk som multimedieproduksjoner, kompendieframstilling, lydbøker og elektronisk distribusjon. Videre utvikler organisasjonen tjenestetilbud som åpner for ny anvendelse av skribenters verk, samt driver informasjons- og rådgivningsarbeid. Foreningen samarbeider med tilsvarende organisasjoner i andre land.

LINO forvalter rettighetene til og inngår avtale om utnyttelsen av rettighetshaverens verk. Videre slutter LINO avtale med brukerne og overvåker utnyttelsen av medlemmenes verk. Hovedtyngden av LINOs medlemmer er skribentorganisasjoner som har overdratt rettigheter til LINO etter at de først har inngått forvaltningsavtaler med sine medlemmer. Også skribenter som ikke er organisert i

skribentorganisasjoner, og andre individuelle rettighetshavere, kan opptas i LINO.

Ifølge LINOs vedtekter består styret av én representant fra hver skribentorganisasjon. Styret fastsetter retningslinjer for betaling fra bruker og avregning overfor rettighetshaver.

Rettighetshavers rett til å forvalte rettighetene og til å inngå avtale om utnyttelse av sine verk skjer på de vilkår som følger av forvaltningsavtalen. LINOs forvaltningsrett er eksklusiv, idet rettighetshaver forplikter seg til selv ikke å inngå avtale om utnyttelse av sine verk. I særlige tilfeller, som for eksempel i reklamesammenheng, skal rettighetshaver alltid gi sitt samtykke. Forvaltningsavtalen gir videre rettighetshaver mulighet til å avtale unntak fra avtalen. Et unntak kan omfatte bestemte verk og/eller visse bestemte utnyttelsesmåter.

3. Konkurranseloven

I henhold til krrl. § 1-1 er konkurranselovens formål å sørge for effektiv bruk av samfunnets ressurser ved å legge til rette for virksom konkurranse.

Krrl. § 3-1 første ledd fastslår at det er forbudt for to eller flere ervervsdrivende for salg av varer eller tjenester ved avtale, samordnet praksis eller på annen måte som er egnet til å påvirke konkurransen, å fastsette eller søke å påvirke priser, avanser eller rabatter. I henhold til krrl. § 3-4 må heller ikke sammenslutninger av ervervsdrivende fastsette eller oppfordre til reguleringer som er nevnt i § 3-1.

Med hjemmel i krrl. § 3-10 kan Konkurransetilsynet gripe inn mot vilkår, avtaler og handlinger dersom tilsynet finner at disse har til formål, virkning eller er egnet til å begrense konkurransen i strid med konkurranselovens formål. Vedtak om inngrep kan gå ut på å nedlegge forbud eller å gi påbud, samt å gi tillatelse på vilkår. Vedtaket kan også gå ut på å regulere ervervsdrivendes priser.

4. Vurdering av LINOs virksomhet i relasjon til krrl. § 3-4 og § 3-1

4.1 Begrepet "ervervsvirksomhet"

Begrepet "ervervsvirksomhet" er definert temmelig vidt i loven. Ervervsvirksomhet er i krrl. § 1-2 a) definert som all slags økonomisk virksomhet, varig eller leilighetsvis. Med ervervsdrivende menes enhver - enkeltperson eller foretak - som driver ervervsvirksomhet. Det kan ikke være tvil om at rettighetene etter åndsverkloven har økonomisk verdi, og at utnyttelsen av disse faller inn under konkurranselovens virkeområde, selv om det for enkelte kun er en bigeskjeft i en periode av livet, idet det som nevnt er tilstrekkelig at virksomheten drives leilighetsvis.

4.2 Prisfastsettelsen

Det kan reises spørsmål om LINOs virksomhet innebærer et samarbeid mellom de individuelle rettighetshaverne slik at krrl. § 3-1 kommer direkte til anvendelse, eller om LINO må anses som en sammenslutning som gjennom vederlagsberegningen fastsetter eller oppfordrer til reguleringer som nevnt i krrl. § 3-4.

Medlemmene i LINO er de faglitterære skribentorganisasjonene NFF, NJ og NKF, samt skribenter som er direkte tilsluttet LINO. LINOs virksomhet ledes av et styre, som består av én representant fra hver skribentorganisasjon. Styret fastsetter bl.a. retningslinjer for betaling fra bruker og avregning overfor rettighetshaver. Hver primærorganisasjon har på forhånd fått fullmakt fra sine respektive medlemmer til å forvalte deres rettigheter, herunder å fastsette priser til bruker. Når den enkelte rettighetshaver har overlatt prisfastsettelsen til sin primærorganisasjon, vil § 3-4, jf. § 3-1 få anvendelse.

Videre - ved at det i styret skjer et samarbeid om prisfastsettelse mellom tre primærorganisasjoner, innebærer dette et prissamarbeid mellom to eller flere ervervsdrivende, slik at § 3-1 første ledd får anvendelse på prissamarbeidet mellom primærorganisasjonene i LINOs styre.

Ved at de enkelte rettighetshaverne har overlatt til LINO å fastsette og innkreve vederlag for bruk av sine litterære verk har de begrenset sin handlefrihet med hensyn til konkurranseparameteren pris. Når den enkelte rettighetshaver ikke lenger står fritt til å fastsette prisen for sine rettigheter, innebærer dette etter Konkurransetilsynets oppfatning en prisregulering som er egnet til å påvirke konkurransen etter krrl. § 3-1 første ledd.

På ovennevnte grunnlag konkluderes det med at det i LINO foreligger et prissamarbeid som vil omfattes av krrl. § 3-1 første ledd. Prissamarbeidet foregår i LINOs styre ved at tre primærorganisasjoner hver for seg har fått fullmakt fra sine medlemmer til å overlate prisfastsettelsen til LINO. LINO fastsetter priser også for enkelte uavhengige skribenter, dvs. skribenter uten noen organisasjonstilknytning. På dette grunnlag vil samarbeidet etter Konkurransetilsynets vurdering omfattes av krrl. § 3-1 første ledd og § 3-4, jf. § 3-1.

5. Konkurransetilsynets vurdering og vedtak

Med hjemmel i krrl. § 3-9 kan Konkurransetilsynet dispensere fra forbudene i krrl. § 3-1 til § 3-4 dersom:

- a) konkurransereguleringen innebærer at konkurransen i vedkommende marked forsterkes,
- b) det må forventes effektivitetsgevinster som mer enn oppveier tapet ved konkurransebegrensningen,
- c) konkurransereguleringen har liten konkurransemessig betydning, eller
- d) det foreligger særlige hensyn.

LINOs virksomhet innebærer et prissamarbeid som vil kunne begrense konkurransen mellom rettighetshaverne fordi den enkelte rettighetshaver ikke selv kan fastsette prisen på bruken av sine rettigheter. Dette kan føre til at prisen på vederlagene blir høyere og bruken av rettighetene mindre enn om et slikt samarbeid ikke hadde funnet sted.

Imidlertid er det Konkurransetilsynets oppfatning at det både kan være vanskelig og tidkrevende for den enkelte rettighetshaver å forhandle frem avtaler om utnyttelse av verk, samt å overvåke uautorisert utnyttelse. Klarering av opphavsrettigheter gjennom LINO vil derfor kunne gi betydelige effektivitetsgevinster sammenlignet med en situasjon der den enkelte rettighetshaver selv står for klareringen. Konkurransetilsynet forutsetter at inngåelse av avtale om bruk og betaling for

opphavsrettigheter skal skje etter reelle forhandlinger mellom avtalepartene.

På denne bakgrunn og med hjemmel i krrl. § 3-9 b, har Konkurransetilsynet fattet følgende vedtak:

Skribentenes klareringstjeneste - LINO - gis dispensasjon fra konkurranseloven § 3-1 første ledd og § 3-4, jf. § 3-1 for å kunne fastsette vederlag for bruk av opphavsrettigheter til faglitterære verk av norske skribenter, for utnyttelsesmåter som ikke allerede er overdratt til produsent ved første gangs offentliggjørelse av verket.

Dispensasjonen gjelder til 1. april 2006.

Konkurransetilsynets vedtak kan påklages innen tre uker til Arbeids- og administrasjonsdepartementet. En eventuell klage stiles til departementet, men sendes til Konkurransetilsynet. Det vises til vedlagte skjema "Melding om rett til å klage over forvaltningsvedtak".

Konkurransetilsynet gjør oppmerksom på at dispensasjonen kan trekkes tilbake dersom forutsetningene for dispensasjonen ikke lenger er til stede, jf. krrl. § 3-9 tredje ledd. Dersom det er behov for dispensasjon utover det tidsrom som dispensasjonen er innvilget for, ber vi Dem søke om forlengelse i god tid før dispensasjonen utløper.

[til toppen](#)